

משלי שועלים

לרבי ברכיה בן נטרונאי הנקדן

עם ציורים פתוחי עץ מאת

אריה ן מיכאל

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

אמר המדפס

גם אלה לא תשכחנה. ועיני כל תפקחנה: לקחת מוסר השכל. בנות ובשכל:
במעלות ובמדות יקרות. ובלשון ושירים וחכמות נבחרות: עד שיבולו שפתות
מלומד די. במשלי הנקדן רבי ברכיה בן נמרוני: באשר כל אומה ולשון. יהגו
בם בלשונם וישמרום כאישון: כי כן עשו כדמותם וכצלמם. ובפינו ולבנו
מעמם: ולמה יגרע נחלת לשונינו. והלא דבר גם בנו: זה האיש חיל רב
סעלים. בחרוזים ושירים שקולים: וימלא אותם דעת ובינה. ויוסף עליהם כהנה
וכהנה: ומקום הניח לי בו להתגדר. בעשותי לו מפתח וסדר: בו שמתי חק
ומשפט חוכי המוסרים. ושאר יסוים נחמדים כלו ומפנינים יקרים: כה דברי
המדפס תעלא בלא עדניה. יוסף בכמי יעקב ז"ל מסדואה:

מפתח משלי הספר

אמר יוסף בכמ"ר יעקב ז"ל ומסדואה המדפס. במפתח זה אשר חדשתי בו אלים:
דעה כל בני צריח. ואגיד מראשית אחרים: מה רב טוב הפסן במשלי הספר. ואשר
אין לנמשלו כוסר: ולא יראה ולא ימלא בו שמלה. גם אין ריקות בו כמלא:

מ של א	אריה וחיית ובהמות יורה. כי אלהי עשיר נעים צעה קרני הודו. ויספכו כי ינון ומעיה ידו:
מ של ב	עכבר עם לשרדע ושכר יורה. כי טוב כרה ויחזקיהו. וישולם לו כשרי מעלליהו:
מ של ג	זאב ושה כנהר יורה. כי איש לבנעו יפנה. ואם דל הוא את אסוי יונה:
מ של ד	חכנוול ואבן יקרה יורה. כי כפיל את עיניו מחכמה יכבש. מואס כפוז ובזכר צרע:
מ של ה	כלב ונבייה וויס יורה. כי הנלתי מוספק לו לא יאחז. ועיניו לא יעצב אף לכחות:
מ של ו	שועל והגיס יורה. כי רנו יועלים לפי דרכם. להעלות זולמם כחכם:
מ של ז	כלב ורחלה ולכי חאז דוב יורה. כי דעה גדולה לפין סקר. מושל מקטיצ על דרך סקר:
מ של ח	זאב ועובד יורה. כי העובד לספלים ורעים. די שכרו עמנו הכללו מפעעים:
מ של ט	כלבה הכה וכלב יורה. כי המשליט זולמו עליו. יכריציהו עד יהיה צעליו:
מ של י	עכבר בית ועכבר יער יורה. כי מבקש גדולות ישאר מבאן ומבאן קרה. ויהיה מר לוכה:
מ של יא	שועל ושכר יורה. כי החומס לרצ גדלו ועשירו. סוף יאבד גם את יקרו:
מ של יב	אריה ועז ורחל ופנה יורה. כי מחסבר עם מי שמחמו גדול. לסקו כבודו ידל:
מ של יג	עורב ושוטל יורה. כי גדול כח הגאווה. עד כי מדחה מדח החלטה:
מ של יד	חומר ואדם יורה. כי הקנאה הציח להחלואות. דבר צלתי יאחז:

מפתח משלי הספר

משל טו	אריה ועכבר יורה. כי עוז היה עוז ונטיב לכל. כי יש עת לקטן להיות יכול :
משל טז	יונה ופסחן יורה. כי אשר לעלה לא ישמע. באחרית עיני נגרה ולא ידמה :
משל יז	לרעה ונמלה יורה. כי חקר מקובה העללות. ולא יהיו עיניך רחאות וכלות :
משל יח	עורב וכנשה יורה. כי לא תחליף אשר לך. לחומלת כי ישול אחר בגורלך :
משל יט	שני לבאים יורה. כי חויל וחרים הכס ישב. ובמושב נבונים יחשב :
משל כ	בשר ומומע ועורב יורה. כי החכמים צעקתם וקורם. יתחמו על בני חכם :
משל כא	חזק ועזים יורה. כי מרצים דבר פה לבם קשים. ובחוסם ישיוו ארצים קשים :
משל כב	נחש ועשיר יורה. כי משלם רעה תחת טובה. ונביא על נפשו טובה :
משל כג	אריה וטועל יורה. כי נקחר צעח רעה. משמועה לא יחל :
משל כד	לפרעיים ואילן ונחש יורה. כי השוכן לבטח צעולונו. לא יקנה אדון לעלמו :
משל כה	כנשים ואילן וארי יורה. כי אל תהיה ללעג וללון. צדמותך כי אמריך לא יעלו לרלון :
משל כו	חמור ודבירים ולרעה יורה. כי אל תהי צו לכל דבר. כי לכל עת חזון יבצר :
משל כז	עץ שחול וקנים יורה. כי קשה כלבו חקרן הגלויה. וכך קנה מעלה העגוה :
משל כח	עכבר ושמש ועננים ורוח ומומה יורה. כי דורך אחרי הכבוד והשכרה. יטוסו מוננו מהרה :
משל כט	עורב ושאר עופות יורה. כי מהשאר צמה שאין צו. רוח השעות ניסקה בקרבנו :
משל ל	שור וארי ומיש יורה. כי אשר לו אורב. ישחד בקר וערב :
משל לא	כלב נער חקן יורה. כי המתאמה בכבוד הלשונותו. נעלם ומנו רעמו :
משל לב	הכנוול והתכבולה יורה. כי חכמה המסכן צעה פקודה. טובה מכל כלי חמיה :
משל לג	קיר נחושה וחרם יורה. כי הכולה כללע עשיר ומנו. ידע כי לא יוכל לדין עם שחקיק ומנו :
משל לד	לפרעו ושורים יורה. כי המתפאר צפעולתו. יזהר שן הגלה עליו עזותי :
משל לה	עכבר וחור יורה. כי אשר על הון זרים שלט. כצולנו כך שלט :
משל לו	חזק ובהמות יורה. כי אשר על הון זולמו לא חסה. רגליו ללכה בגול ניסה :
משל לז	בשר ועופות וארי וחיות ועעלף יורה. כי מודבר נדבדי חלקום. ואל החוק יחבר צועשקות :
משל לח	ארנבת וכלבים יורה. כי אשר המון עליו שלט. לא יחיש לו מפלט :
משל לט	זכור ושאר ועופות יורה. כי יקוו הקענים לשרה. כי טובה חכמה נגצורה :
משל מ	דוב ואילה הלה יורה. כי אל יקר נשח איש צעיניו. להמלט תחת בניו :
משל מא	עווס וחרים ועבור יורה. כי גאות חכם השעילנו. ולא יוכל לדין עם שחקיק ומנו :
משל מב	הרש צרול וקנה יורה. כי מכל האדם אשר על פני התרבה. משלמי רעה תחת טובה :
משל מג	חזק וכלב ועור יורה. כי לא ישקר איש באמונתו. ולא יחלל את צדיחו :
משל מד	נן ויונים יורה. כי נוחן כבוד לליש חמו. קונה אדון לעלמו :
משל מה	שלך ועופות יורה. כי איש ואלל חוסם. בארץ מוגריו הוא לתרעם :
משל מו	חחול ועכבר יורה. כי יש הללה ומנוס. לשצועה צמוקס לזום :
משל מז	חמור לבוש עור ארי יורה. כי איש רוח גאוה נשבה צו. רוח חכמה אין בקרבנו :
משל מח	טועל ועבור יורה. כי ליצר מקילה שעלו. יתחבר עם בן גילו :
משל מט	חזיות וער ולבי וחיות יורה. כי נפשו מוראה ונגללה. לא יפח בגלקה :
משל נ	ארי וחיות וקוף יורה. כי לצד כבוש והחמק. לקרב כל ולא לתחק :
משל נא	ארבעה שורים וארי יורה. כי תבורה צלי פחד. שבת חמים גם יחד :
משל נב	לביא וחזק וטועל ושור ועגל יורה. כי יש צלל משפט נקפה. ולשון חכמים מרשא :
משל נג	השמש והרוח יורה. כי תחכם יעשה צחמתו. יותר מהגבור צנצורו :

מפתח משלי הספר

משל גר	ארו וקנה יורה. כי אל ימאס צעצרו. כי לא ללגם יאל חורו :
משל בה	דב קטן במלודה יורה. כי אל השלך מה שבידך. להעלות זרים במלודך :
משל בו	כפיר וליוד יורה. כי כנן פועלי און ודוגמי האות. כי אין להצוות שוות :
משל בז	חיש וליש יורה. כי תזכר מן היועץ לפי דרכו. וליושבך כי ימתיק מכו :
משל בח	וער וליש יורה. כי דוב המבוכות המה. נוהגים. דמי שלום צנוחמה :
משל בט	שחל וגב יורה. כי אמוז ואמרה לצעלי אונים. להזהיר גדולים על הקטנים :
משל ס	פר ושור יורה. כי מתוקה שגח העוגד. מהיות זמנו ארוז :
משל סא	אכי וכלב יורה. כי עוז חופר מאלל ולבוש. מהיות על שלפן אחרים חפז :
משל סב	זאבים ועזים וכלב יורה. כי נחן חרצו מידו. אל שוגלו נחן יוש אדיו :
משל סג	הכנול והרעבול יורה. כי יש אשר יריבו יחד. לפני כדפי שלמיים ושחד :
משל סד	לפז קן בחצולות יורה. כי עוז היות חרש שומע עור כוזה אלס מדבר. אז תעלה במעלה ותהגבר :
משל סה	אריה וחמור יורה. כי איש אריו מזכיר ונקווו. הגלה ערמו ולבו כל עמו :
משל סו	פרד וקעול יורה. כי הגשאל שונו ומולדתו. להביד ארין אלונו לת שהיה חמוד העלמו :
משל סז	שני קאים ואכי יורה. כי אנשי הכמים מלאים קהלה. זה על זה יעירו שגלה :
משל סח	אריה וליש זבוב ומש יורה. כי הזמן קלב והמלכה מורוה. וצעל הביח דחוק לקטה :
משל סט	זאב ובעל יונה יורה. כי חמפים ואנשי חועה. חברהם חמיד לרעה :
משל ע	ליש ובהמות יורה. כי עוז במחק קוד לפחות. למען יסיר גחלי איבה ונחוח :
משל עא	זכרד ובה מלך יורה. כי מלא סכמה ודעה. דבריו נאמעים בנחם ולו עין כוזה ואון שומע :
משל עב	איל ורמלים יורה. כי אין אמונה צפי המקנא. כי השקר לו למקס :
משל עג	פרעוש ונמל יורה. כי שגלה לרל כחונה. מעשיך יסורכו בעין איבה :
משל עד	איל וכלבים יורה. כי המתגלה כרז חילו. יפול ואין עוזר לו :
משל עה	זאב ורועה יורה. כי כאשר העטה לליש קוזה. אל תראה לו חונה :
משל עו	שמש וירח יורה. כי הכבד בכבוד ונקנה. לא יתלה בכהנה וכהנה :
משל עז	למעון וליש יורה. כי חמיק איש אשר יקרנד. עבוד כפקד וחסנד :
משל עח	קוף ומלך יורה. כי ארז עש בשח שקר למצורה. נששו בעיניו לא יקרה :
משל עט	קוף ושועל יורה. כי הוי האומר לרע. קלב המלע ויהשחע :
משל פ	אשה ובעלה ופרס ואשנה יורה. כי מעט מהמיים יעלו על לבניהם. הגלהים והנפייים בחייהם :
משל פא	חולי וצח ורועל יורה. כי חושפים להכפיל במחצולותם. יטלו במועלותם :
משל פב	רחל ועז ורועה יורה. כי השמע ותקטב. המקנדך קרונך יחשב :
משל פג	גנב והכשפה יורה. כי לא השמע לרשעים. מחזיקי ידי חרטים :
משל פד	קוף וקוחר וליש יורה. כי אשר בלדם יחקה. לא ישאל ולא יבסה :
משל פה	אכי וזח ודוב ושועל יורה. כי חורש על רעשו רעה. קללה חס עליו בזה :
משל פו	הכנולה ובניהה יורה. כי המסיחך בחלק שחורו. אל תחלו למשעמומו :
משל פז	גוול וסעמח במלים יורה. כי חמוק ידיס רמות. חס ייוו עונו עשהו :
משל פח	כרס וקיר יורה. כי עוז טעם ודעה בכליוחך. הביחמו והטעמו בהר נחלחך :
משל פט	חרש ניחל יורה. כי אל תהלהלל בנאותך. כי לא חעד אחריךך :
משל צ	זבוב ושור יורה. כי יחמה חכר [חלט] למניבים. ואם היו [מניכרין] גבונים :

מפתח משלי הספר

משל צא	זאב וטועל יורה. כי טוב צעשיר להתגברום. מלשך ידיו קלריה :
משל צב	טור כנח ובעליו יורה. כי איש מחלחול ועקש. חולחו מהא לו למוקש :
משל צג	יודע ליד איש טדה יורה. כי מלאמיני דברי עשנ. לכס צאשנ :
משל צד	טועל וסחול יורה. כי חין צו [רק] מהלל שפחו. יעטה צושהו וכלימהו :
משל צה	פסל ואיש יורה. כי מענה כך משיב חינה. ולא תצא למשפחה :
משל צו	שנים וספן יורה. כי טוב תהיה רגלי לאלילים. מהיום מלך לאלילים :
משל צז	פסל ועזים וטועל יורה. כי מחחול למי טהרע לך. וכן למי טמנע לשאלך :
משל צח	עורב וכבלה יורה. כי השחיקה לצעל דעה. מוספה ולא מנעם :
משל צט	טועל ועגלה דגים יורה. כי מלא חוך ומרמה. ירבה משפחה :
משל ק	טד ולחיה יורה. כי משלחי מדנים. ישמחו עלמה ולונים :
משל קא	סוחר ולקסס ושרש יורה. כי מחר מן המליטים. והמונשים האלים :
משל קב	יחל ויעל קלב יורה. כי הצלחי מקספק צירי ספקו. יחנך גם לחס חקו :
משל קג	איש שורש מרשו יורה. כי טוב לחור ולדרוש צלצנו. מי העניר על פניו טובו :
משל קד	[קוף ושי קופים ונוכ יורה. כי המונה קדר הצדלות צנים. לקוף יטערצ עמו שונים] :
משל קה	חזק וארי וטועל יורה. כי הוכניד לבו לפי טעה. יהיה לו חמיד רעה :
משל קו	אריה וצנו יורה. כי טוב להזהר מהרשעים על כל פנים. כי מעשי אבות יעשו צנים :
משל קז	החמדן והמקבל יסדיו ילצו טעה. ואחריכס חק על כל אחד ישם :

חס ונשלם

הקדמה

ברוך זורינו אשר שם פה לאדם לער. ויד לכחוב מילים ולחצר: ועין לראוח עולים ויורדים. ואזן לשמוע בלמודים: נאם ברכיה בר נטרונאי הנקדן: אשר חכונות משלים אלה הצמיחן והולידן. ואיככה אוכל וראחי באנדן: ואם לא אכחנס בספר לזכרון. בעמלי נה: יחרון: ואם אחשב עניו או יסיר. לשוני עט סופר מהיר: ומי יתן ויחבונן מילי. וסבח עט סופר מבחב משלי: על אופן בגבל העולם. אשר מעיני שכלי נעלם: המחבלבל באי הים. אלה המים ואלה חיים: ויפשט במרחבי ארץ. לפרך פרך על פני סרך: ובגבל עבלחו המס. הישרים עד חומס: ואופן מרכבותיו. מחהסך בחחבולוחיו: על העוצים ויכניעם. ועל הרשעים ויושיעם: וירא כי האמם עמדה במישור. וכי ידיה שלחה בכישור: ויך אחזה אל החומס. וינף על רגליה חרמש: ויקלס וירעלס. הבשר עם העלס: ויסירה מבצירה. כאשר לזוננים הרה: תחחיה את השקר אהב ויושיע לו את שרביע הזהב: ויקראוהו לפניו. וימלא חן וחסד בעיניו: ויעמידוהו על רגלים. ויפסו ביופי נעלים: ויקרב לו כל קרוביו ואוהביו. וירחק בזיו ואיביו: עד כי עלו במעלות. פועלי עולות ושימו עלילות: להכריח עוללות ונטישות חללים. מאביונים ודלים: ואשר לא יעשו כמוהם. כלי קרב בסיס: חרבות שפחוחים. חנים וחלים שיויסיס: לשומס מרמס כטיע חולות. על כן מעטו גודרי פרלות: כי הרשעים נושעים. ולא חן ליודעים: ובני בליעל עלו. והגבוהים יפסלו: והחפילה חפלה. וההלה חלה: והזומה זמה. ושרסס פחוח אלי מרמה. וילאים ביד רמה: וקראו בשמותם על אדמות. אשר נמשלו כבהמות: וטחי טסל. יושבים בעופל: ורוס אנשים טסל. בחשך וערפל: כסופי ראש ואנמון. וייראו מקול המון: אישים אשר מאסו אנוחם. הישנים בחלריהם ובצירוחם: ענוקי גאזה ורהב. כוספי כסף אהבי זהב: היראים לשלוח יד בהונס. אך לאו לשקר בלשונם: ולא הביאו בלוארס. עבודה אורס: מגאזה נענקו. והענק לא העניקו: אך שמונו עשאו. יזמו עשוחו: בננע מעשקות. להחיוף בחלקות: ויעשו ויליחו. כימים אשר נחו: ומקול מחללים המחלוליים. סעיפי בי נלים ואלים: לנטוח עטו למסל. בשקר אשר משל: לשנח על מרומי קרה. והבי האמת נעדרת: ומלאו פני חבל. רקיס עושי חבל: ומכבדי אל יקלו. ורודפיהם יקלו: כסה חקף יפחית רעהו. ויחבקהו ויעשקהו: חונף

בפיו ואזן בלבו. ובקרבו ישים ארצו: והנגלים עלו למעלה. והנדיבים ירדו שאולה: ושם כן ראש לונב. ויסחרר כל בליעל וגנב. וכל עקוב יעקוב. וכראוהי זה הזמן אקוב: ואשא משלי:

ימים אל תתמה אם זדים. כך לרוב גם שוא מגידים.

באשר לא החתולים עומדים. שמה העכברים טורדים:

חרוי עמי עלי אופן עגלה. ולגלגל בהחגלגלו ונגלה. ומחהסך עדי כשלה ונפלה. שסח האמה ושקר רק למעלה. והיחה כל חפילה דך לחיפלה. וחף ראש חף וההלה-הלה. באיי ים שח ערוב שכל שכולה. ועער בוז ומשפחה שפלה. ואזן רוב עשירים ערלה. לכל שואל ונותן מהולה. וחפשו בוגדי בגד עלילה. שלול בגד ישר דרך ושמלה. עדח חנף שמחה היא ולהלה. וחוך מחכה ישרים קול אלה. ואשרו פה אשר דבר כבלה. והדובר נכוחות לקללה. ורע טוב וכלה כבחולה. ומחוק מר ואורה כאפילה. וברכיה זמן קלל ואלה. וסנחוי קטנה וגדולה. ועוב לי פה חריבה ועמילה. וזולחס ולא עמס בנחלה:

בראשבי ענין רע כזה יבטיגוני רעיוני. וחדד שחתי מעיני: לשום בספר דברתי. ומילים אשר מלאחי: ואומר לאשר יבא מכחבי לחזות. אכול את המגילה הזאת: כי מהאוכל יבא מאכל. ושכל יבא משכל: ואל יאמר אשר משלי חכור. חוח עלה ביד שכור: ומשל בפי כסילים. ברוב חלומות והכלים: ויוס איש עלי ימרה חיכו. חכמה ערוס הבין דרכו: והגני ממשל בחיות ועופות. לחוק ידים רפוח: וברמש ובשרץ השורץ. הנס למשל ליושבי הארץ: ואחל באריה המולך על כולם. מקטנס ועד גדולם: